

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

15. september 2011*

Kohtuasjas C-155/10,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Supreme Court of the United Kingdom'i, varem House of Lords (Ühendkuningriik), 24. märtsi 2010. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. aprillil 2010, menetluses

Williams jt

versus

British Airways plc,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees A. Tizzano, kohtunikud J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, E. Levits (ettekandja) ja M. Berger,

kohtujurist: V. Trstenjak,
kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. aprilli 2011. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Williams jt, esindajad: J. McNeill, QC, ja *barrister* M. Ford,
- British Airways plc, esindajad: C. Jeans ja A. Short, QC,
- Taani valitsus, esindajad: V. Pasternak Jørgensen ja C. Vang,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja N. Yerrell,

olles 16. juuni 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381, edaspidi „direktiiv 2003/88”) artiklit 7 ning nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivile 2000/79/EÜ, mis käsitleb Euroopa Lennuettevõtjate Ühenduse (AEA), Euroopa Transporditöötajate

Föderatsiooni (ETF), Euroopa Lennumeeskonnaliikmete Liidu (ECA), Euroopa Piirkondlike Lennuettevõtjate Ühenduse (ERA) ja Rahvusvahelise Lennutranspordiettevõtjate Ühenduse (IACA) sõlmitud kokkulepet tsiviillennunduse lennupersonali tööaja korralduse kohta (EÜT L 302, lk 57; ELT eriväljaanne 05/04, lk 75), lisatud kokkulepe (edaspidi „Euroopa kokkulepe”) klauslit 3.

- 2 Taotlus esitati kohtuvaidluses Williamsi jt töötajate ning nende tööandja, British Airways plc (edaspidi „British Airways”) vahel seoses tasulise põhipuhkuse ajal makstud töötasuga.

Õiguslik raamistik

Liidu õigusnormid

- 3 Direktiivi 2003/88 artikkel 7 „Põhipuhkus” sätestab:

„1. Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et tagada iga töötaja õigus vähemalt neljanädalasele tasulisele põhipuhkusele vastavalt niisuguse puhkuse õiguse ja andmise tingimustele, mis on ette nähtud siseriiklike õigusaktide ja/või tavadeга.

2. Minimaalset tasulist põhipuhkust ei või asendada hüvitisega, välja arvatud töösuhte lõpetamise korral.”

4 Euroopa kokkuleppe klausel 3 sätestab:

„1. Tsiviillennunduse lennupersonalil on õigus vähemalt neljanädalasele iga-aastasele tasulisele puhkusele vastavalt niisuguse puhkuse õiguse ja andmise tingimustele, mis on ette nähtud siseriiklike õigusaktide ja/või tavadeaga.

2. Minimaalset iga-aastast tasulist puhkust ei või asendada hüvitisega, välja arvatud töösuhte lõpetamise korral.”

Siseriiklik õigus

5 Tsiviillennunduse tööaja määrus 2004 (Civil Aviation (Working Time) Regulations 2004 (*Statutory Instruments* 2004, nr 756)) sätestab:

„4. (1) Lennupersonali liikmel on õigus vähemalt neljanädalasele iga-aastasele tasulisele puhkusele või lühema kui üheaastase töötamisperioodi korral puhkusele, mis vastab proportsionaalsele osale neljast nädalast.

(2) Puhkuse suhtes, millele lennupersonali liikmel on käesoleva määruse kohaselt õigus, kehtivad järgmised tingimused:

a) seda võib kasutada osade kaupa;

b) seda ei või asendada hüvitisega, välja arvatud lennupersonali liikme töösuhte lõpetamise korral.”

6 Selle määruse artikli 9 kohaselt peab iga tööandja tagama, et:

„[...] mis tahes kuus

a) ei tegutse ükski tema töötaja tööajal lennupersonali liikmena, kui tema lennutundide arv 12 kuu pikkusel perioodil, mis lõpeb kõnesolevale kuule eelnenud kuu lõppedes, ületab 900; ja

b) ühegi tema töötajaks oleva lennupersonali liikme aastane tööaeg ei ületa 2000 tundi 12 kuu pikkusel perioodil, mis lõpeb kõnesolevale kuule eelnenud kuu lõppedes.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 7 Williams jt on British Airwaysis töötavad piloodid (edaspidi „piloodid“). Nende töötingimuste üle peab British Airwaysiga läbirääkimisi pilootide liit British Air Line Pilots Association. Need tingimused sisalduvad 1. aprilli 2005. aasta kokkuleppememorandumis (Memorandum of Agreement, edaspidi „MOA“).
- 8 MOA kohaselt hõlmab pilootide töötasu kolme komponenti. Esimene komponent koosneb kindlast aastasummast. Teine ja kolmas komponent koosnevad lisatasudest, mis varieeruvad vastavalt lennutundidele – 10 Inglise naela plaanipärase lennutunni eest – ja baasist väljas oldud ajale – 2,73 Inglise naela tunnis. Lennutundide lisatasu on kogu ulatuses töötasu ja kuulub maksustamisele, kuid baasist väljas oldud lisatasust käsitletakse 82% kui kuluhüvitist ning kõigest 18% käsitletakse kui tasu, mis kuulub maksustamisele.
- 9 Piloodi lennutundide arv sõltub tema marsruutidest ja lennugraafikust. Supreme Court of the United Kingdomi andmetel on see tavaliselt 15 päeva kuus.
- 10 MOA kohaselt põhineb põhipuhkuse korral makstav tasu ainult esimesel töötasu komponendil, s.o kindlal aastasummal.
- 11 Piloodid väidavad, et liidu õiguse kohaselt peab põhipuhkuse korral makstav tasu põhinema kogu nende töötasul, kaasa arvatud lisatasud.

- 12 Nii Employment Tribunal kui ka Employment Appeal Tribunal rahuldaski selle nõude. Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) nõustus British Airwaysi vastupidise seisukohaga ning otsustas, et töötasu moodustab ainult kindel aastasumma.
- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole kindel selles, milline on mõiste „tasuline põhipuhkus” tähendus ja millise ulatusega on kaalutusõigus, mis on antud siseriiklikule seadusandlusele või praktikale „niisuguse puhkuse õiguse ja andmise tingimuste kehtestamiseks”.
- 14 Neil asjaoludel otsustas Supreme Court of the United Kingdom menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. a) [Nõukogu 23. novembri 1993. aasta direktiivi 93/104/EÜ, mis käsitleb töötaja korralduse teatavaid aspekte (EÜT L 307, lk 18; ELT eriväljaanne 05/02, lk 197), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 2000. aasta direktiiviga 2000/34/EÜ (EÜT L 195, lk 41; ELT eriväljaanne 05/04, lk 27)] artikli 7 ja direktiivi 2003/88[...] artikli 7 ning b) [Euroopa kokkuleppe] klausli 3 kohaselt:
- a) millises ulatuses, kui üldse, on Euroopa õiguses määratletud või sätestatud nõuded tasulise põhipuhkuse korral tehtavate maksete laadi ja/või suuruse kohta; ja
- b) millises ulatuses, kui üldse, võivad liikmesriigid kindlaks määrata, kuidas selliste maksete summa arvutatakse?

2. Täpsemalt, kas piisab sellest, et siseriiklike õigusnormide ja/või tavade ja/või kollektiivlepingute ja/või tööandjate ja töötajate vahel läbirääkimiste teel saavutatud kokkulepete kohaselt makstav puhkusetasu arvestatakse selliselt, et see võimaldab töötajal võtta põhipuhkust ja seda täielikult kasutada ning innustab teda seda tegema, ja sellega ei kaasne arvestatavat ohtu, et töötaja seda ei tee?

3. Või on ette nähtud, et niisugune tasu peab kas
 - a) täpselt vastama asjaomase töötaja „tavapärasele” tasule või

 - b) olema üldjoontes sellega võrreldav?

4. Kui vastus kolmanda küsimuse a või b osale on jaatav, siis kas asjakohaseks mõõdupuuks või võrdlusaluseks on
 - a) tasu, mille asjaomane töötaja oleks saanud vastaval puhkuseperioodil puhkuse asemel töötades, või

 - b) tasu, mida ta teenis mingil muul töötamisperioodil, ja kui, siis millisel?

5. Kuidas tuleb „tavapärasest tasu” või „võrreldavat tasu” arvestada olukorras, kus:

- a) lisaks tasule, mida töötaja saab teatud perioodi eest, makstakse lisatasu, kui ja niivõrd kui ta tegeleb teatava tegevusega; ning

- b) kehtib iga-aastane või muu piirang sellele, mil määral või millistel aegadel võib töötaja sellise tegevusega tegelda, ning nimetatud piirang on põhipuhkusele mineku ajaks juba ületatud või peaaegu ületatud, nii et tegelikult ei oleks see tegevus asjaomasele töötajale lubatud, kui ta puhkuse asemel töötaks?”

Eelotsuse küsimused

¹⁵ Oma küsimustega, mida tuleb uurida koos, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt Euroopa Kohtult, kas direktiivi 2003/88 artiklist 7 ja Euroopa kokkuleppe klauslist 3 tuleneb mingeid – ning kui jah, siis milliseid – juhiseid töötasu kohta, mida liiniploodil on oma põhipuhkuse ajal õigus saada.

¹⁶ Kõigepealt olgu märgitud, et esiteks on direktiividel 2000/79 ja 2003/88 ühesugune eesmärk: korraldada tööaega töötajate ohutuse ja tervise huvides, ning teiseks on Euroopa kokkuleppe klausli 3 sõnastus sisuliselt samasugune kui direktiivi 2003/88 artiklil 7. Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 43, järeldeb sellest, et

viimati nimetatud artikli tõlgendamise käigus Euroopa Kohtu poolt välja arendatud kohtupraktika põhimõtted on ülekantavad Euroopa kokkuleppe klauslile 3. Direktiivi 2003/88 artikli 7 tõlgendamisel peab siiski silmas pidama selle sõnastust ja eesmärki.

- 17 Direktiivi 2003/88 artikli 7 sõnastuses ei ole otsest viidet selle kohta, millisele töötasule on töötajal oma põhipuhkuse ajal õigus. Kohtupraktikas on siiski meenutatud, et selle artikli lõike 1 – millest see direktiiv ei luba erandeid teha – sõnastusest nähtub, et igal töötajal on õigus vähemalt neljanädalasele tasulisele põhipuhkusele ning seda õigust tasulisele põhipuhkusele tuleb pidada ühenduse sotsiaalõiguse olulise tähtsusega põhimõtteks (vt 20. jaanuari 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-350/06 ja C-520/06: Schultz-Hoff jt, EKL 2009, lk I-179, punktid 22 ja 54 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 18 Õigust iga-aastasele tasulisele puhkusele on sõnaselgelt kinnitatud ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 31 lõikes 2, mille samaväärset õigusjõudu aluslepingutega on tunnustatud ELL artikli 6 lõikes 1.
- 19 Sellega seoses on Euroopa Kohtul olnud võimalus täpsustada, et direktiivi 2003/88 artikli 7 lõikes 1 esinev väljend „tasuline põhipuhkus” tähendab, et selle direktiivi mõttes „põhipuhkuse” kestel tuleb säilitada töötasu ehk teisisõnu – töötaja peab selle puhkuseperioodi eest saama tavapärasest töötasu (vt 16. märtsi 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-131/04 ja C-257/04: Robinson-Steele jt (EKL 2006, lk I-2531, punkt 50, ning eespool viidatud kohtuotsus Schultz-Hoff jt, punkt 58).
- 20 Puhkusetasu maksmise kohustuse eesmärk on nimelt tagada töötajale puhkuse ajaks töötamisperioodidega võrreldav sissetulek (vt eespool viidatud kohtuotsused Robinson-Steele jt, punkt 58, ning Schultz-Hoff jt, punkt 60).

- 21 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 90 täpsustab, tuleneb eeltoodust, et põhipuhkuse tasu peab põhimõtteliselt arvestama selliselt, et see vastaks töötaja tavapärasele töötasule. Veel tuleneb sellest, et liidu õiguse sätetega ei ole kooskõlas rahaline hüvitis, kui see on määratud just sellises suuruses, et ei teki tõsist ohtu, et töötaja ei kasuta oma põhipuhkust.
- 22 Kui töötaja saadav töötasu koosneb mitmest komponendist, on vaja konkreetset analüüsi, et kindlaks määrata tavapärase töötasu ja sellest tulenevalt summa, millele töötajal on õigus oma põhipuhkuse ajal. Nii on see liinipiloodi kui lennuettevõtja lennumeeskonna liikme töötasu puhul, mis koosneb kindlast aastasummast ja lisatasudest, mis varieeruvad vastavalt lennutundidele ja baasist väljas oldud ajale.
- 23 Selle kohta olgu märgitud, et kuigi töötaja tavapärase töötasu struktuur kuulub niisugusena liikmesriikide õigusega reguleeritavate sätete ja tavade kohaldamisalasse, ei mõjuta see siiski käesoleva otsuse punktis 19 meenutatud töötaja õigust nautida oma puhkuse- ja lõõgastusperioodil selliseid majanduslikke tingimusi, mis vastavad tema töötamisel kehtivatele tingimustele.
- 24 Seega peavad kõik ebamugavused, mis on loomupäraselt seotud töötaja töölepingujärgsete ülesannete täitmisega ja mida kompenseeritakse töötaja kogutöötasu arvestuse alla kuuluva rahasummaga, nagu pilootide puhul lennuaeg, olema tingimata osa summast, millele töötajal on õigus oma põhipuhkuse ajal.
- 25 Seevastu neid töötaja kogutöötasu komponente, mille eesmärk on üksnes kompenseerida juhuslikke või kõrvalkulusid, mis kaasnevad töötaja töölepingujärgsete

ülesannete täitmisega – näiteks selle ajaga seonduvad kulud, mis tuleb pilootidel veeta väljaspool baasi –, ei pea põhipuhkuse ajal makstava tasu arvestamisel arvesse võtma.

- 26 Sellega seoses on siseriikliku kohtu ülesanne hinnata töötaja kogutöötasu eri komponentide loomupärast seotust tema töölepingujärgsete ülesannete täitmisega. See hinnang peab lähtuma representatiivseks peetavast võrdlusperioodist ning võtma arvesse kohtupraktikas sõnastatud põhimõtet, mille kohaselt käsitleb direktiiv 2003/88 põhipuhkuse saamise õigust ja sellise puhkuse eest tasu saamise õigust ühe õiguse kahe aspektina (vt eespool viidatud kohtuotsused Robinson-Steele jt, punkt 58, ning Schultz-Hoff jt, punkt 60).
- 27 Selle täpsustuse järel olgu veel meenutatud, et Euroopa Kohus on otsustanud, et töötajal, kes on töötanud lennuettevõtja purserina ja viidud raseduse tõttu ajutiselt üle maapealsele tööle, on ajutise üleviimise ajal õigus mitte üksnes oma põhitöötasu säilitamisele, vaid ka nendele töötasu komponentidele ja lisatasudele, mida makstakse tema ametiseisundi alusel. Seega tuleb säilitada lisatasu juhtival ametikohal töötamise, tööstaaži ja kutsealase kvalifikatsiooni eest (vt selle kohta 1. juuli 2010. aasta otsus kohtuasjas C-471/08: Parviainen, EKL 2010, lk I-6533, punkt 73). See kohtupraktika kohaldub ka rasedale töötajale, kellele on antud puhkust (1. juuli 2010. aasta otsus kohtuasjas C-194/08: Gassmayr, EKL 2010, lk I-6281, punkt 65).
- 28 Sellest järeldub, et lisaks käesoleva otsuse punktis 24 mainitud kogutöötasu komponentidele tuleb töötaja põhipuhkuse ajal säilitada kõik need komponendid, mis on seotud liinipiloodi isikliku ja ametiseisundiga.

- 29 Lõpuks olgu täpsustatud, et nii direktiiv 2003/88 kui ka Euroopa kokkulepe näevad seoses põhipuhkusele viibivate töötajate õigusega sissetulekule ette üksnes minimaalse kaitsetaseme.
- 30 Niisiis ei takista ükski liidu õiguse säte liikmesriikidel või vajaduse korral tööturu osapooltel minna töötajale liidu õigusnormidega tagatud miinimumkaitsest kaugemale ja näha ette, et säilitatakse kõik kogutöötasu komponendid, millele töötajal on õigus töötamise ajal (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Parviainen, punkt 63).
- 31 Kõike eeltoodut arvesse võttes tuleb esitatud küsimustele vastata, et direktiivi 2003/88 artiklit 7 ja Euroopa kokkuleppe klauslit 3 tuleb tõlgendada nii, et liinipiloodil on oma põhipuhkuse ajal õigus mitte üksnes oma põhitöötasu säilitamisele, vaid ka esiteks kõigile komponentidele, mis on loomupäraselt seotud tema töölepingujärgsete ülesannete täitmisega ja mida kompenseeritakse tema kogutöötasu arvestuse alla kuuluva rahasummaga, ning teiseks kõigile komponentidele, mis on seotud liinipiloodi isikliku ja ametiseisundiga. Siseriikliku kohtu ülesanne on hinnata, kas töötaja töötasu eri komponendid vastavad neile kriteeriumidele.

Kohtukulud

- 32 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ töötaja korralduse teatavate aspektide kohta artiklit 7 ning nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivile 2000/79/EÜ, mis käsitleb Euroopa Lennuettevõtjate Ühenduse (AEA), Euroopa Transporditöötajate Föderatsiooni (ETF), Euroopa Lennumeeskonnaliikmete Liidu (ECA), Euroopa Piirkondlike Lennuettevõtjate Ühenduse (ERA) ja Rahvusvahelise Lennutranspordiettevõtjate Ühenduse (IACA) sõlmitud kokkulepet tsiviillennunduse lennupersonali töötaja korralduse kohta, lisatud kokkuleppe klauslit 3 tuleb tõlgendada nii, et liinipiloodil on oma põhipuhkuse ajal õigus mitte üksnes oma põhitöötasu säilitamisele, vaid ka esiteks kõigile komponentidele, mis on loomupäraselt seotud tema töölepingujärgsete ülesannete täitmisega ja mida kompenseeritakse tema kogutöötasu arvestuse alla kuuluva rahasummaga, ning teiseks kõigile komponentidele, mis on seotud liinipiloodi isikliku ja ametiseisundiga.

Siseriikliku kohtu ülesanne on hinnata, kas töötaja töötasu eri komponendid vastavad neile kriteeriumidele.

Allkirjad